

Når hjertet er en elpisker

Målgruppe

Slutningen af 8. klasse og 9.- 10. klasse

Forfatter

Christina Holdt Saldern

Indledning

I denne litteraturlguide præsenteres et bud på, hvordan der kan arbejdes med romanen *Når hjertet er en elpisker* af Mette Vedsø som hovedværk i danskundervisningen. Guiden giver både bud på fortolkninger af romanen og konkrete undervisningsforslag og elevaktiviteter.

Om værket

Romanen, *Når hjertet er en elpisker*, tager afsæt i en engelsktime, hvor hovedpersonen, 17-årige Pi, falder om på gulvet, ramt af et anfald af panikangst. Hun sygemeldes på ubestemt tid. Herfra udfolder historien sig, og gennem Pi's oplevelser og iagttagelser får læseren både et indblik i angstens væsen, samt i hvordan hun overvinder den.

Igennem længere tid har Pi følt sig presset og utilpas. Nu er læsset så væltet, og hun tilbringer tiden hjemme i fred og ro. Pi's forældre er rådvilde (Pi's egen observation) og prøver at opmuntre Pi og få hende hurtig på fode igen, så hun kan passe sin skole. Der er både tale om farve- og kropsterapeuter, psykologer og psykiatere. Det, som forældrene ikke forstår, er, at Pi bare har brug for bare at føle sig accepteret, som hun er, uden at skulle præstere. Veninderne er forstående og sender søde beskeder, men Pi er gået helt i stå. For hvad skal man gøre ved sig selv, hvis man ikke kan klare et helt almindeligt liv?

Det bliver et tilfældigt møde ved postkassen med overboen, den udviklingshæmmede pige, Vicky, dennes mor, Bianca og engelske, 84-årige Gillian Brown, der hjælper Pi i processen med at overvinde angsten. Mødet med dem får Pi til at reflektere over livet fra en anden vinkel. Langsomt begynder hun at favne det uperfekte i sig selv og genfinde

glæden, modet og troen på sig selv. Og ved romanens slutning står livet åbent for Pi: *"Efter sommerferien – hvem ved? Der er andre gymnasier. Der er andre muligheder."*

Med romanen har Mette Vedsø grebet fat i et aktuelt og vigtigt emne. Alt for mange af samtidens unge udvikler angst og stress på grund af det pres, de møder både udefra og indefra. Romanen er dog ikke en egentlig fortælling om sygdom. Den er langt mere en fortælling om mellem menneskelige relationer, og hvordan (u)mulige fællesskaber på tværs af generationer kan lindre og afbøde, når livet bare er alt for meget. Nogle gange kommer hjælpen fra en uventet side, og måske netop, fordi den kommer fra uventet side, hjælper den!

Selvom emnet er tungt, er fortællingen dog langt fra trist, for tonen er let og humoristisk. Fx skriver Pi om sit navn:

"Sidespring: Jeg burde egentlig ikke skrive Pi's men derimod Pis. Det er et irriterende faktum, at jeg i tilfælde af ejefald bliver til gul urin. Ejefalds apostroffen må man egentlig kun bruge på dansk, når et ord eller et navn i forvejen ender på s."

Sproget er enkelt og skarpt, fint og sårbart. Der foregår meget mellem linjerne, som er med til at skabe et nuanceret billede af Pi's indre liv og hendes interaktion med de øvrige karakterer.

Om forfatteren

Mette Vedsø er cand.scient. i kemi og bioteknologi og uddannet på Forfatterskolen for Børnelitteratur i 2010. Hun har aldrig haft en drøm om at blive forfatter, men har dog altid haft et forfatterfrø i sig. Først da hun blev optaget på Forfatterskolen, begyndte hun for alvor at skrive, og hun debuterede i 2010 med novellesamlingen "Taber-nabo". Året efter udkom hendes første roman "Kærlighedskødboller". Hun fik i 2017 Kulturministeriets Forfatterpris for børne- og ungdomsbøger og var også nomineret til Nordisk Råds litteraturpris.

Mette Vedsø skriver socialrealistisk børne- og ungdomslitteratur, hvor hun tager alvorlige emner op og viser barndommens skyggeside. Hun kan godt lide den almindelige hverdag og synes, at det er dér, det "vildeste drama" er. Bøgerne er dog langt fra triste, for Mette Vedsø skriver med håb, humor og varme, og hendes hovedpersoner oplever også en masse glæder midt i alt det, der kan være svært.

Mette Vedsø er kendt for sin poetiske og stramme stil, sproglige finurligheder, glæde ved matematik og kærlige blik på sine medmennesker.

Kilde: Forfatterweb

Læseprocessen

Romanen er en kort roman i ord og sidetal og let læst. Men der foregår meget mellem linjerne, som er med til at skabe et nuanceret billede af Pi's indre liv og interaktion med de øvrige karakterer. Det kan derfor være en god ide at læse den i et langsomt tempo med læsestop undervejs, hvor der stoppes op og dykkes ned i teksten. Dette kan ske fælles i klassen eller sammen med en læsemakker.

Hvert kapitel har sin egen vejrvignette. Eleverne kan, før kapitlet læses, gætte på, hvilken betydning vejrikonet har i kapitlet.

For at styrke den fælles læseoplevelse og sikre at alle eleverne kommer godt fra start med læsningen af romanen, kan læreren læse anslaget (frem til side 24) højt i klassen.

Man kan også arbejde med en sansebaseret oplevelse forud for læsningen, der kan aktivere elevernes forforståelse. Fx kan eleverne inden højt læsningen på skift holde en tændt elpisker og bagefter prøve at beskrive dens egenskaber, og hvordan den føles. Tal videre i klassen om titlen, og hvad det kan betyde, at hjertet er en elpisker.

Forventning

Inden romanen læses, kan eleverne give udtryk for deres første tanker om bogen ved at læse dens for- og bagside. Med det digitale værktøj Thinglink kan eleverne fx skrive deres iagttagelser og tanker om for- og bagside i små markører/spots placeret på et billede af forsiden. Et analogt alternativ til Thinglink kan også benyttes, ved at eleverne bruger post-its og placerer dem på og rundt om forsiden og på den måde fastholde deres tanker og forventninger til bogen. Efterfølgende, når eleverne præsenterer deres Thinglink for hinanden, kan de fx tale om spørgsmålene i boksen herunder.

- Hvad menes der med titlen: *Når hjertet er en elpisker*?
- Hvad mon de mange små illustrationer (vejrikoner) kan betyde?
- Hvis vejret var en sindstilstand, hvilken ville de så hver især være?
- Hvilken vejrtype er der flest af?
- Hvilken vejrtype mangler?
- Hvad kan fraværet af denne vejrtype betyde?
- Hvilken stemning er farverne med til at skabe?
- Er der noget på billedet, vi undrer os over?
- Hvad mon romanen handler om?

Anslaget - Det første indtryk af Pi

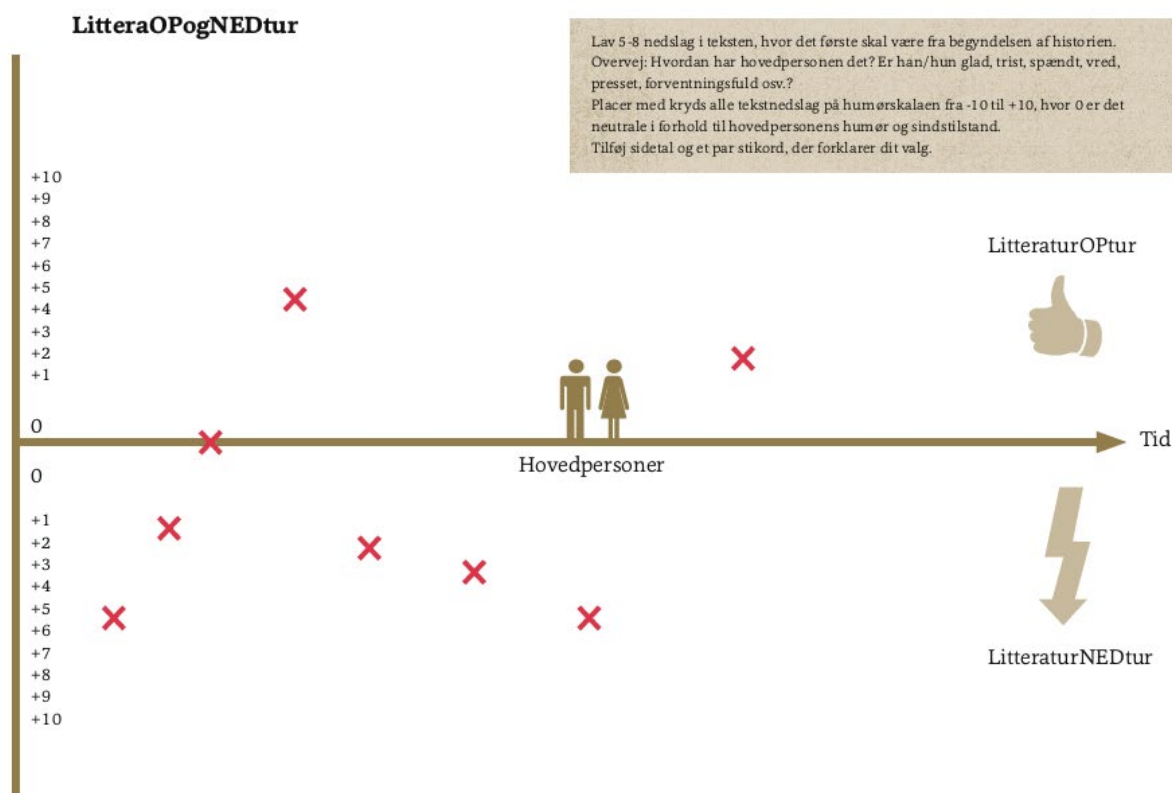
Romanen begynder med Pi's beskrivelse af det angstanfald, der er skyld i, at hun falder om i engelsktimen og bliver kørt i ambulance til hospitalet. Her kan det første læsestop indlægges, for allerede her får vi meget at vide om Pi og hendes sindstilstand og problem: Hun har øvet sit engelske oplæg så mange gange, at hun kan det udenad, men alligevel får hun et panikanfald, da hun skal fremlægge oplægget. Hvad fortæller det om Pi?

Vi lærer Pi at kende gennem hendes tanker og følelser. Eleverne kan udarbejde en personkarakteristik ved at skygge Pi undervejs i læsningen og notere, når hun tænker eller føler noget, der siger noget vigtigt om hende og hendes personlighed. Fx kan hendes angst for at blive til grin i klassen ses på side 10, hvor hun føler klassekammeraternes blikke, da hun skal læse en engelsk tekst højt på klasse:

"Jeg følte blikkene, det var især Oliver og Silke, de vendte øjne, det var helt sikkert noget med min accent. Jeg forsøger vel at tale britisk engelsk, at få det til at lyde autentisk, men de tænkte selvfølgelig: Sikke en try harder."

Personkarakteristikken kan udarbejdes som et **humørbarometer**, der følger Pi's sindstilstand og udvikling i romanen. Ud fra 7 – 10 tekstnedslag kan eleverne stille sig selv spørgsmålet: *Hvordan har Pi det? Er hun nervøs, trist, presset, glad osv.* Ud fra deres iagttagelser placeres nedslaget i en model med en skala fra -10 til + 10, hvor 0 er det neutrale i forhold til Pi's sindstilstand. Der tilføjes sidetal og et par stikord, der forklarer valget. De kan evt. også tegne det vejrikon, der knytter sig til nedslaget.

Model fra "Grib litteraturen", Gyldendal 2020.

Rent visuelt kan eleverne afslutningsvis forbinde punkterne i humørbarometeret, og den graf, der kommer ud af det, vil være med til at synliggøre hovedpersonens udvikling, oplever og op- og nedture.

Forslag til tekstnedslag:

- Nedslag 1 (side 5): Pi får et angstanfald i engelsktimen og falder om i klassen.
- Nedslag 2 (side 36): Pi får det dårligt af at tale med sin mor.
- Nedslag 3 (side 46): Pi får det dårligt, da hun aftaler at mødes med sine veninder
- Nedslag 4 (side 77): Pi får det dårligt over at skulle starte i gymnasiet igen.
- Nedslag 5 (side 78): Pi er stolt over de øringer, hun har lavet.
- Nedslag 6 (side 82): Pi får angstsymptomer, da hun ser sin klasse i parken under en løbetur.
- Nedslag 7 (side 90): Pi synger foran Vicky's kammerater
- Nedslag 8 (side 149): Pi siger ja til at tage på road trip med Charlie.
- Nedslag 9 (side 151): Pi holder tale til Gillians Browns mindefest, selvom hun er nervøs.

Relationerne

I sammen opgang som Pi bor Gillian Brown, Vicky og Bianca, der fra tid til anden alle overvældes af livet og dets udfordringer på godt og ondt. Hver især drager de omsorg for Pi og bekymrer sig for hende. Forældrene vil gerne fikse Pi, så hun hurtigt kan komme i skole igen. De er mere direkte og konkrete i deres tiltag, mens Gillian, Vicky og Bianca hjælper Pi indirekte. De hjælper hende med at hjælpe sig selv.

Tal sammen om, hvordan de "nye venner" i opgangen, og forældrene hjælper/ikke hjælper Pi – evt. med afsæt i spørgsmålene her.

- På hvilken måde hjælper Gillian Brown, Vicky og Bianca hver især Pi til at få det bedre?
- På hvilken måde forsøger forældrene at hjælpe Pi?
- Hvordan reagerer Pi på forældrenes forsøg på hjælp? Hvorfor?
- Hvordan har Pi det, når hun er sammen med sin familie? Hvorfor?
- Hvordan har Pi det, når hun er sammen med Gillian Brown, Vicky og Bianca?
- Hvorfor?

At stå ved sig selv/at træde i karakter

Eleverne kan fremlægge deres visuelle grafer (humørbarometer) og bruge dem, når de diskuterer deres analyse af Pi's udvikling.

Afslutningsvis kan der samles op med udgangspunkt i følgende:

- Hvilken forandring er der sket med Pi fra første til sidste kapitel?
- Vejrikonerne er tæt forbundet med Pi's sindstilstand og humør. Hvad sker der de dage, der er illustreret med en tordensky?
- På forsiden af romanen er solen fraværende, hvornår optræder den første solskinsdag og i hvilken forbindelse?
- Hvilke helt konkrete tekstsammenfald er der i første og sidste kapitel?
- Hvilket formål har gentagelsen? (Vejrikonet)?
- Hvad mener Hr. Botox med, at Pi er væk fra *egen banehalvdel* (side 131) og "*... din rader peger væk fra dig selv. På en god måde*" (s. 132)?
- Hvorfor er det godt for Pi?
- Hvad er det, Pi har lært om sig selv?
- Pi's mor siger: "*Man skal lære hele livet*" (141). Hvad har Pi's mor lært?
- Hvad tror I, fremtiden bringer Pi?

Humoristisk tone

Selvom romanen behandler et tungt emne, er den ikke trist at læse, fordi tonen som sagt er humoristisk. Lad eleverne finde eksempler, hvor humoren er brugt til at gøre det svære mindre trist.

Tal sammen om:

Hvad betyder humoren for det indtryk, vi får af Pi og hendes livssituation? Hvorfor tror I, at Mette Vedsø bruger humor i fortællingen om Pi?

Sjove og kloge citater

Romanen er fyldt med sjove men også "livskloge" citater. Fx siger Gillian Brown til Pi:

"You might get an A in your maths. But life is bloody different. You can't expect life to be A all the time." Ja, så enkelt kan det faktisk siges."

Eleverne arbejder med at finde 2 -3 citater fra romanen, som efter deres mening er vigtige eller godt formuleret. Herefter skriver de citaterne på pap- eller papirfigurer, der med deres former, figurer eller farver har relation til teksten. Det kunne eksempelvis være et rødt hjerte, en sol eller en sky.

Afslutningsvis præsenterer eleverne deres citatfigur for hinanden og argumenterer for de citater, som de har valgt.

En roman med vigtige temaer

I den afsluttende litteratursamtale forholder eleverne til, hvad teksten vil fortælle os. Hvad siger den om det at være menneske i verden? Tal fx om:

- Hvilke problemstillinger tages op i romanen?
- Hvad vil Mette Vedsø mon fortælle med historien?
- Er I blevet klogere på noget ved at læse romanen?

Romanen skildrer, hvordan det kan føles at have angst for ikke at præstere godt nok. Genkender eleverne følelsen fra deres eget liv – at være bange for at ikke at være "god nok", at falde igennem og blive til grin?

Med hjælp fra sine nye venner lærer Pi at stå ved sig selv og acceptere sig selv, og hun får mod til at sige fra over at skulle fortsætte i gymnasiet. Har eleverne prøvet at træde i karakter og sige fra?

Andre temaer: Perfektionisme, venskab, håb, identitetsudvikling, tabu og skam, mor-datter-forhold.

Andre aktiviteter

Kære Brevkasse... Hvad skal jeg gøre?

Eleverne skal forestille sig, at de er Pi med de udfordringer, hun har, og formulere disse i form af et brev, hvor de søger råd og vejledning fra en brevkasse. Forslag til en indledning: *Kære brevkasse. Jeg går i gymnasiet, hvor vi tit skal lave oplæg og fremlægge dem på klassen. Her på det sidste er jeg begyndt at få en voldsom hjertebanken....*

Afslutningsvis læser eleverne deres breve op for hinanden i tre mandsgrupper og diskutere, hvordan man kan hjælpe Pi. Hvilke gode råd, har de til Pi?

Litterær aktivisme

Eleverne skal forholde sig til, om romanens temaer og problematikker er genkendelige og til stede i deres eget eller andres hverdagsliv. Hjælp processen på vej ved at stille spørgsmål:

- Kender I romanens problemstilling (præstationsangst; at føle sig som en fiasko) fra jeres eget liv?
- Er der et budskab, som vi kan være med til at ændre på eller synliggøre?
- Hvordan kan vi selv være med til at gøre en forskel i verden?

Med det sidste spørgsmål skal eleverne forholde sig til, hvordan de kan sætte tekstens temaer og problemstillinger aktivt i spil – de skal overveje egne handleperspektiver i forhold til teksten. Herefter formulerer de deres tanker og ønsker om at ændre noget på et ark formet som et hjerte:

- Jeg har læst: ...
- Derfor vil jeg: Ikke have så meget fokus på, hvad andre mon tænker om mig eller ikke grine, når en klassekammerat fremlægger, eller...

Inspiration fra "Grib litteraturen" side 150

Perspektivering

I sin fortællestil minder *Når hjertet er en elpisker* på mange måder om Mettes Vedsøs roman *Langt fra det hvide hus*. Der ligger allerede et færdigt og udfoldet undervisningsforløb til arbejdet med bogen på dansk.gyldendal.dk. Andre tekster af Mette Vedsø med samme tema kunne være novellesamlingen *To minutter i dommedag – 8 noveller om unge under pres*. Find temaforløb [her](#).

På dansk.gyldendal.dk kan du også finde temaforløbet [Ro på](#), hvor eleverne gennem tekstarbejdet skal debattere unge og stress.

I biblioteket på danskportalen findes en lang række tekster om angst. Fx:

- Simon Grotrian: *Angst* (2001)
- Tove Ditlevsen: *Angst* (1939)
- Vita Andersen: *Angst* (1978)
- Søren Ulrik Thomsen: *Angsten* (1981)

